

تحلیل راهبردی برنامه CEPA تالاب امیرکلايه با ترکیب تکنیک‌های

SWOT-QSPM با هدف حفاظت و بهره‌برداری پایدار

طوبی عابدی*؛ نیلوفر عابدین زاده^۱

۱ - استادیار پژوهشکده محیط زیست جهاددانشگاهی، رشت، ایران

(تاریخ دریافت ۰۰/۰۳/۲۰ - تاریخ پذیرش ۰۰/۰۷/۱۰)

چکیده:

هدف این تحقیق، شناسایی عوامل درونی و بیرونی مهم در دستیابی به حفاظت و بهره‌برداری پایدار تالاب امیرکلايه بر پایه برنامه ارتباطات، آموزش، مشارکت و آگاهی‌افزایی (CEPA) است. چشم‌انداز کلی این است که تالاب امیرکلايه زیست‌بومی پایدار است که توسط ذی‌نفعانی آموزش‌دیده در مورد ارزش‌های تالاب و آگاه از خطرهای تهدیدکننده تالاب بهره‌برداری خردمندانه شده و با مشارکت و تعامل ذی‌نفعان حفاظت می‌شود. به‌منظور تجزیه و تحلیل اطلاعات و معرفی راهبرد حفاظتی و بهره‌برداری پایدار برای تالاب امیرکلايه با توجه به معیارهای CEPA از روش SWOT استفاده و در نهایت با استفاده از روش QSPM به رتبه‌بندی راهبردها پرداخته شد. به این منظور قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدهای حفاظت از تالاب امیرکلايه توسط ۴۵ نفر از ذی‌نفعان تالاب تعیین شد. نتایج نشان داد که میانگین نمره نهایی ماتریس عوامل داخلی برنامه حفاظت و بهره‌برداری پایدار بر پایه CEPA در تالاب امیرکلايه، ۲/۹۲ محاسبه شده است که نشان می‌دهد این تالاب در بُعد عوامل داخلی دارای قوت است. درحالی که میانگین نمره نهایی ماتریس عوامل خارجی ۲/۱۹ است که نشان می‌دهد در خصوص استفاده از فرصت‌ها و مقابله با تهدیدها و از بعد عوامل خارجی ضعیف است. براساس رتبه‌بندی QSPM راهبرد (ST₁) مشارکت پایدار ذی‌نفعان و جوامع محلی در حفاظت و بهره‌برداری پایدار از تالاب و راهبرد ایجاد تعامل بین سازمان‌ها و دستگاه‌های اجرایی و جوامع محلی از طریق تدوین برنامه مدیریت تالاب برای آشنایی با رژیم حقوقی تالاب (ST₅) بیشترین رتبه را داشتند.

کلید واژگان: بهره‌برداری پایدار، تالاب امیرکلايه، راهبرد، رتبه‌بندی، عوامل بیرونی، عوامل درونی

۱. مقدمه

همکاری است، به طوری که سیاست‌ها، انگیزه‌ها و مقررات در سراسر بخش‌ها مشوق حفاظت از تالاب و بهره‌برداری پایدار از آن است. CEPA توسعه‌دهنده روابط و فرایندهای آموزشی است که بر پایه نوآوری در مؤسسات و سازمان‌ها شکل می‌گیرد و مستلزم انتشار اطلاعات از طریق گزارش‌ها و یادداشت‌ها است. برای حفاظت از تنوع زیستی افزون بر سازمان‌های دولتی، به همکاری سازمان‌های غیردولتی و جوامع بومی و محلی (مانند کشاورزان و انجمن‌های ماهی‌گیری، گروه‌های زنان، جوانان و...) نیاز است. CEPA ابزار مهمی برای ایجاد اعتماد، درک و توافق مشترک برای اقدام و کاهش اختلاف برای کار با این گروه‌های مختلف است و برای همکاری و نوآوری در جوامع محلی در راه گسترش اطلاعات، دانش، ارزش‌ها و اهداف، عمل کرده و از توسعه ظرفیت‌ها پشتیبانی می‌کند تا گروه‌های مختلف درگیر، مسئولیت حفاظت تالاب را بر عهده بگیرند. تاکنون پروژه‌های مشارکت عمومی در جهان اجرا شده است که سوابق و اثربخشی CEPA را در کشورهای هند، برزیل، جامائیکا، مجارستان، کانادا، مکزیک، استرالیا، امارات متحده عربی، اکوادور و چین به اثبات رسانده است (Hesselink *et al.*, 2007; Conservation of Iranian wetlands project, 2019). به منظور حفاظت از تالاب، باید مدیریت بهینه منابع و سیاست‌های مناسب محیط زیستی اتخاذ شود. به‌طور کلی رابطه مستقیم و مهمی بین عملکرد مدیریتی و برنامه‌ریزی راهبردی وجود دارد. مدیریت کارا در پی رسیدن به اهداف خود در همه سطوح و شناسایی و از میان بردن مسائل و مشکلات بر سر راه این اهداف است. برای رسیدن به این هدف، برنامه‌ریزی راهبردی به یاری مدیریت سازمانی

آگاهی و درک ارزش‌ها، کارکردها، خطرها و تهدیدهای تالاب‌ها باید بخشی از مهارت‌های اساسی جوامع محلی و ذی‌نفعان باشد. بنابراین لزوم تدوین برنامه راهبردی برای افزایش آگاهی عمومی و حساس‌سازی مردم به‌عنوان حامیان مهم برای تصمیم‌گیری‌ها، سیاستگذاری‌ها و همچنین حفظ اکوسیستم‌های طبیعی از جمله حفاظت و بازسازی تالاب‌ها باید درک شود. برنامه ارتباطات، آموزش، مشارکت و آگاهی‌افزایی (CEPA)^۱ تأثیر مهمی در توسعه این همکاری و تغییر در جامعه دارد. به دلیل ماهیت چندگانه مسائل مربوط به تالاب‌ها، توسعه برنامه‌های پیچیده عملیاتی ضرورت دارد؛ در این‌گونه برنامه‌ها، هر حوزه مسئول بخش‌هایی از مشکلات به‌وجودآمده است. سازمان‌ها و وزارتخانه‌های دولتی به همکاری ملی، محلی و حتی بین‌المللی نیاز دارند. به‌موجب ماده ۱۳ کنوانسیون تنوع زیستی، گروه‌ها، سازمان‌ها، احزاب و ... باید برای ارتقا و توسعه آموزش و برنامه‌های آگاهی عمومی محیط زیست تلاش کنند. این ماده ارتباطات، مشارکت، آموزش، اطلاع‌رسانی و آگاهی‌افزایی (CEPA) را شامل می‌شود. تقویت ارتباطات، دانش‌گستری و آگاهی‌رسانی درباره زیست‌بوم‌های تالابی از دو دهه پیش مورد توجه کشورهای عضو «پیمان‌نامه رامسر» قرار گرفت (Ramsar Convention Secretariat, 2010). مشارکت، آموزش و آگاهی‌رسانی باید در جهت تغییر شیوه‌های نادرست بهره‌برداری از طبیعت عمل کند و برمبنای استفاده پایدار از منابع طبیعی به فعالیت بپردازد. CEPA ابزاری برای ایجاد شرایط لازم برای

^۱Communication, Education, Public Awareness

می‌آید. در این راستا عوامل و عناصر متعددی در برنامه‌ریزی راهبردی نقش دارند که تجزیه و تحلیل محیط خارجی و داخلی، هدف‌گذاری صحیح، تعیین چشم‌انداز و تعیین رسالت از آن جمله است (Ghaed Rahmati and Khavarian, 2016). هدف اصلی CEPA افزایش آگاهی ذی‌نفعان از طریق آموزش و جلب مشارکت و ارتباطات سازنده با در نظر گرفتن منافع آنها به منظور حفاظت و بهره‌برداری پایدار از تالاب امیرکلایه است.

Navarro-Martínez و همکاران (۲۰۲۰) به بررسی عوامل راهبردی گردشگری پارک ملی خشکی - دریایی Caguanes در کوبا با توجه به تنوع زیستی منطقه پرداختند. نتایج نشان داد که تنوع و غنای گونه‌ای از نقاط قوت؛ و نبود مدیریت صحیح تنوع زیستی و نبود متخصصان در زمینه بازاریابی گردشگری از مهم‌ترین نقاط ضعف منطقه است. Sebastiá-Frasque و همکاران (۲۰۱۴) به بررسی تأثیر سیاست‌ها و ابزارهای مدیریتی با استفاده از روش SWOT در تالاب‌های مناطق ساحلی والنسیا پرداختند. Jaafari and Arazzade (۲۰۱۱) با استفاده از SWOT به ارزیابی جامع توانمندی‌ها و تنگنای تالاب انزلی در راستای حفاظت و مدیریت بهینه آن پرداختند. نتایج نشان داد که پساب صنعتی، زباله، ورود رسوبات و استفاده بی‌رویه از سموم کشاورزی و توسعه صنعتی از مهم‌ترین موانع حفاظت تالاب است. تنوع زیستگاهی و گونه‌ای و پرندگان مهاجر، اهمیت بین‌المللی تالاب، جذب سرمایه‌های خارجی، قرارگیری بر سر شاهراه‌های مهاجرتی و حضور جوامع محلی با انگیزه مشارکت در اجرای طرح‌های حفاظتی از توانمندی‌های تالاب است. Tarazkar و همکاران (۲۰۱۶) با استفاده از روش

SWOT راهبردهای حفاظت تالاب بختگان را تعیین و با تحلیل سلسله‌مراتبی فازی و تاپسیس فازی آنها را رتبه‌بندی کردند. از میان راهکارهای تدوین‌شده، اجرای برنامه آگاه‌سازی، اطلاع‌رسانی و آموزشی درباره وضعیت تالاب و نقش جوامع محلی در احیای آن، در رتبه اول قرار گرفت. Abedi و Jenji (۲۰۲۰) به بررسی عوامل مؤثر بر تخریب تالاب امیرکلایه پرداختند و بخشی‌نگری سازمان‌های ذی‌نفع، ناآشنایی به ضوابط و رژیم حقوقی تالاب امیرکلایه، بی‌توجهی و تکیه بر دانش بومی، کمبود آگاهی از ارزش‌ها و کارکردها و تهدیدهای تالاب و اصلاح نکردن و به‌روز نرساندن قوانین بازدارنده (مانند جرائم) را از مهم‌ترین عوامل مؤثر برشمردند. Foladi و همکاران (۲۰۲۰) به تدوین راهبردهای مدیریتی تالاب جازموریان با تأکید بر منابع آبی با استفاده از مدل SWOT پرداختند و با تحلیل سلسله‌مراتبی راهبردها را اولویت‌بندی کردند. نتایج نشان داد که به ترتیب حفظ و احیای پوشش گیاهی بومی و سپس مشارکت مردمی در مدیریت حوضه آبریز بیشترین اولویت را داشتند و در صدر تحلیل سلسله‌مراتبی قرار گرفتند.

با تغییر روند توسعه از کلاسیک به نوین، توسعه پایدار و در پی آن مسائل زیست‌محیطی به‌منزله یکی از مؤلفه‌های اصلی توسعه پایدار به دغدغه اصلی جهان تبدیل شده است. در این میان ارتباطات، آموزش، مشارکت و آگاهی‌افزایی مردم جامعه درباره اهمیت مسائل محیط زیستی در قالب توسعه پایدار و بهره‌برداری پایدار از اهمیت زیادی برخوردار است و به تدوین برنامه‌های مدیریتی از جمله CEPA انجامیده است. برنامه‌ریزی راهبردی در زمینه حفاظت از محیط زیست با توجه به جایگاه و نقش

منتهی می‌شود (شکل ۱) و یکی از سه تالاب بین‌المللی استان گیلان است که به لحاظ حفاظتی از بین چهار طبقه تحت مدیریت سازمان حفاظت محیط زیست، به‌عنوان پناهگاه حیات وحش مدیریت می‌شود. حدود ۱۴۷ گونه پرنده، ۱۵ گونه ماهی، ۹۰ گونه گیاهی، ۱۸ گونه پستاندار، ۷ گونه خزنده و ۳ گونه دوزیست در تالاب امیرکلایه زیست می‌کنند (Modaberi and Shokoohi, 2020). با توجه به تنوع زیستی مطلوب این تالاب و این که جزو مناطق حفاظت‌شده است، حفظ تنوع زیستی آن بسیار ضروری به نظر می‌رسد.

۲-۲- برنامه CEPA

CEPA ابزاری است که ذی‌نفعان چندگانه را برای برنامه‌ریزی و اجرای حفاظت تالاب به‌طور مؤثر مدیریت می‌کند. با مدیریت درست این فرایندها، احساس مالکیت مردم برانگیخته می‌شود و حل مشکلات و عملکردها به‌طور پایدار و دائمی ادامه می‌یابد. در برنامه‌ریزی CEPA ابتدا به شناسایی ذی‌نفعان تالاب امیرکلایه پرداخته شد. ذی‌نفعان افراد، گروه‌ها و سازمان‌هایی هستند که بر برنامه تأثیر مستقیم یا غیرمستقیم می‌گذارند یا از نتایج آن تأثیر می‌پذیرند. نقش سازمان‌های مختلف در مورد مسئله حفاظت از تالاب و موضوع و تنوع دیدگاه‌ها بررسی شد و از طریق مشارکت و ارتباط بین نمایندگان مردم و نمایندگان سازمان‌ها در جلسات و کارگاه‌های مختلف به بررسی دیدگاه‌ها پرداخته شد. ۴۵ نفر از ذی‌نفعان تالاب امیرکلایه اعم از کارشناسان و نمایندگان و جوامع محلی در جلسات و کارگاه‌ها شرکت کردند. این ذی‌نفعان شامل اداره کل حفاظت محیط زیست، استانداری، اداره آموزش و پرورش، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، اداره میراث

مهم آن در فرایند تصمیم‌گیری بسیار اهمیت دارد و همچنین می‌تواند به‌جای جبران مقطعی تخریب‌های زیست‌محیطی به علل و عوامل این تخریب‌ها پردازد. برنامه‌ریزی راهبردی مستلزم برخورداری از تفکر راهبردی است. منظور از تفکر راهبردی ژرف‌نگری خردمندانه است. بنابراین دستیابی به فرایند تفکر راهبردی مهم‌ترین تجربه‌ای است که برای دست‌اندرکاران برنامه‌ریزی حاصل می‌شود. هدف از این تحقیق، شناسایی عوامل درونی و بیرونی مهم در دستیابی به حفاظت و بهره‌برداری پایدار تالاب بر پایه برنامه CEPA است. چشم‌انداز کلی این است که تالاب امیرکلایه، زیست‌بومی پایدار است که توسط ذی‌نفعانی آموزش‌دیده در مورد ارزش‌های تالاب و آگاه از خطرهای تهدیدکننده تالاب بهره‌برداری خردمندانه شده و با مشارکت و تعامل ذی‌نفعان حفاظت می‌شود.

۲. مواد و روش‌ها

۲-۱. منطقه پژوهش

تالاب بین‌المللی امیرکلایه با مساحت ۱۲۳۰ هکتار در بخش رودبنه شهرستان لاهیجان در استان گیلان در فاصله تقریبی ۲۰ کیلومتری شمال لنگرود، ۲۶ کیلومتری شمال شرقی لاهیجان و ۲۴ کیلومتری بخش کیشهر واقع شده است. این منطقه بین طول‌های شرقی ۵۰ درجه و ۹ دقیقه و ۵۵ ثانیه تا ۵۰ درجه و ۱۲ دقیقه و ۲۴ ثانیه و عرض‌های شمالی ۳۷ درجه و ۱۸ دقیقه و ۸ ثانیه تا ۳۷ درجه و ۲۲ دقیقه و ۱۶ ثانیه قرار دارد (Ashori and Abdos, 2012). این تالاب از غرب به بخش کیشهر در شهرستان آستانه اشرفیه، از شرق به دریای خزر و از جنوب شرقی نیز به بخش مرکزی شهرستان لنگرود

فرهنگی و گردشگری، صدا و سیما، دانشگاه‌ها، نمایندگان مجلس، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی، فرمانداری، بخشداری، دهیاری و شورای محل، جمعیت بانوان، جمعیت هنرمندان و ورزشکاران، اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری، اداره کل راه و شهرسازی، جوامع محلی اطراف تالاب، کشاورزان و دامداران، صیادان و شکارچیان پرندگان، سازمان آب منطقه‌ای، سمن‌های محیط زیستی، سازمان فنی و حرفه‌ای، اداره اوقاف و امور خیریه، گردشگران و داوطلبان محلی، سازمان جهاد کشاورزی، نیروی انتظامی و سازمان تبلیغات اسلامی بودند. کارشناسان از افراد مطلع و تام‌الاختیار سازمان خود بودند. روابط میان دست‌اندرکاران یا ذی‌نفعان، از جمله ارزیابی تضادهای بالقوه یا بالفعل میان آنها از بابت منافع و انتظاراتشان بررسی و ظرفیت و توانایی هر یک از آنها در زمینه پیشبرد هدف برنامه مورد نظر سنجیده شد. هدف از برگزاری این کارگاه‌ها، بررسی قوت‌ها، ضعف‌ها، تهدیدها و فرصت‌های تالاب امیرکلایه به‌طور جمعی و با استفاده از روش بارش فکری بود. تعیین چشم‌انداز، هدف و عوامل مهم و کم‌اهمیت توسط دست‌اندرکاران و ذی‌نفعان تالاب امیرکلایه برای تدوین برنامه انجام گرفت (Conservation of Iranian wetlands project, 2019).

۲-۳. روش SWOT

به‌منظور تجزیه و تحلیل اطلاعات و ارائه راهبرد حفاظتی و بهره‌برداری پایدار برای تالاب امیرکلایه با توجه به معیارهای CEPA از روش SWOT استفاده شد. هدف اصلی این تحقیق شناسایی آن دسته از عوامل درونی و بیرونی است که در دستیابی به حفاظت و بهره‌برداری پایدار تالاب برپایه CEPA اهمیت دارند. بنابراین اطلاعات به دو دسته تقسیم

می‌شوند: عوامل درونی شامل قوت‌ها و ضعف‌ها و عوامل بیرونی شامل فرصت‌ها و تهدیدهاست. این کار از طریق تشکیل ماتریس‌ها انجام می‌گیرد. پس از شناسایی عوامل داخلی و خارجی قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدهای حفاظت و بهره‌برداری پایدار تالاب امیرکلایه مشخص شد و در ماتریس‌های عوامل داخلی و خارجی برای هر یک از این عوامل امتیازی برحسب اهمیت هر عامل در نظر گرفته شد. به‌نحوی که بیشترین امتیاز در ماتریس عوامل داخلی ۲۰ و در ماتریس عوامل خارجی ۱۹ است. در مرحله بعد به هر عامل یک ضریب وزنی بین صفر (بی‌اهمیت) و ۱ (بسیار مهم) اختصاص داده شد و از نرمال کردن برای وزن‌دهی استفاده شد. ضریب داده‌شده به هر عامل بیانگر اهمیت نسبی آن در موفقیت است. صرف‌نظر از اینکه عامل مورد نظر نقطه قوت و ضعف داخلی سازمان به‌حساب آید، باید به عامل دارای بیشترین اثر در عملکرد سازمان بیشترین ضریب را داد. سپس وضع موجود هر عامل با امتیازی بین ۱ تا ۴ (=۱) ضعیف، ۲= متوسط، ۳= بالاتر از متوسط، ۴= بسیار خوب) تعیین می‌شود که به آن امتیاز وضع موجود می‌گویند. با ضرب امتیاز هر ردیف از عوامل درونی یا بیرونی سازمان در وزن نرمال شده، امتیاز موزون یا وزن‌دار هر عامل محاسبه و در یک ستون جدید درج شد. در این مرحله مجموع امتیازهای وزن‌دار محاسبه شد. برای نرمال کردن ضرایب نیز از رابطه ۱ استفاده شده است:

رابطه ۱

$$d_{ni} = \frac{d}{\sum_{i=1}^n d}$$

که در آن d ، وزن اولیه (نرمال نشده) هر یک از عوامل

داخلی یا خارجی و d_{ni} وزن نهایی هریک از عوامل داخلی یا خارجی پس از نرمال کردن است. گفتنی است مجموع ضرایب نرمال شده در هریک از ماتریس‌های مذکور، باید مساوی ۱ شود (Karbasi et al., 2010).

اگر نمره نهایی عوامل درونی کمتر از ۲/۵ باشد به این معناست که به‌طور کلی مدیریت تالاب از نظر عوامل درونی دچار ضعف است. همچنین اگر نمره عوامل خارجی کمتر از ۲/۵ باشد، به این معناست که مدیریت تالاب در خصوص استفاده از فرصت‌ها و مقابله با تهدیدها به‌خوبی عمل نکرده است (Abedinzadeh et al., 2011; Zarei et al., 2018; Farrokhian et al., 2015; Hoveidi et al., 2019).

در مرحله بعد با تحلیل نتایج حاصل از ماتریس‌های ارزیابی عوامل درونی و بیرونی و با ایجاد راهبرد طرح شده برای برآورد امتیازات هر یک از راهبردها و اولویت‌بندی آنها از ماتریس QSPM استفاده شد (Abedinzadeh et al., 2011; Zarei et al., 2018; Jaafari et al., 2013; Farrokhian et al., 2015; Tarazkar et al., 2016; Hoveidi et al., 2019).

۲-۴. ارزیابی راهبردها با استفاده از ماتریس

راهبردی کمی (QSPM)

ماتریس راهبردی کمی روشی تحلیلی است که با آن جذابیت نسبی راهبردها مشخص می‌شود. با این روش می‌توان به‌صورت عینی راهبردهای گوناگونی را که در زمره بهترین راهبردها هستند مشخص کرد. برای تهیه ماتریس برنامه‌ریزی راهبردی کمی از نتیجه ماتریس ارزیابی عوامل داخلی و خارجی و نتیجه ماتریس SWOT استفاده می‌شود. در این مرحله با

استفاده از ماتریس برنامه‌ریزی راهبردی کمی (QSPM) راهبردهای مشخص شده در مرحله قبل اولویت‌بندی می‌شوند. به‌منظور استفاده از این ماتریس ابتدا همه عوامل داخلی و خارجی و ضرایب داده شده به آنها در مرحله قبل، به‌صورت ستونی مرتب شد و سپس به هر عامل، امتیاز جذابیت (AS)^۲ متناسب با راهبرد مورد نظر داده شد. در تعیین امتیاز جذابیت باید به این پرسش‌ها پاسخ داد که آیا این عامل در انتخاب راهبرد مورد نظر دخیل است؟ آیا راهبرد مورد نظر این عامل را تحت تأثیر قرار می‌دهد یا خیر؟ امتیازهای جذابیت ۱، ۲، ۳ و ۴ به‌ترتیب به‌معنای عدم جذابیت، تا حدودی جذاب، در حد قابل قبول جذاب و بسیار جذاب هستند. این نمره مهیا بودن شرایط عوامل درونی و بیرونی در اجرای راهبرد را تبیین می‌کند و بدیهی است عواملی که در تعیین هر راهبرد نقش داشته‌اند بیشترین نمره جذابیت را کسب می‌کنند و اگر پاسخ به پرسش بالا «نه» باشد، نشان‌دهنده این است که در فرایند انتخاب راهبردها این عامل هیچ نقشی (از نظر موفقیت راهبرد) ندارد که در آن صورت نباید به این عامل نمره جذابیت داده شود.

در مرحله بعد امتیاز جذابیت کل (TAS)^۳ که برابر است با حاصل ضرب امتیاز جذابیت هر عامل در ضریب مربوط به آن محاسبه شد. هرچه جمع نمره‌های جذابیت بیشتر باشد، راهبرد مدنظر جذابیت بیشتری خواهد داشت. در نهایت حاصل جمع امتیاز جذابیت کل برای هر راهبرد محاسبه و براساس آن راهبردها اولویت‌بندی شد (Mohammadizadeh et al., 2013; Biglar Fadafen and Danehkar, 2018; Gazabizadeh et al., 2019).

^۲Attractiveness Score

^۳Total Attractiveness Score

جدول ۱- ماتریس ارزیابی عوامل داخلی برنامه ارتباطات، آموزش، مشارکت و آگاهی‌افزایی (CEPA) تالاب امیرکلایه

امتیاز وزن دار (W _i)	امتیاز وضع موجود	وزن نرمال شده	وزن	عوامل داخلی
قوت‌ها (S)				
۰/۱۴۳	۳	۰/۰۴۷	۱۷	۱. تنوع گونه‌ای و جمعیت پرندگان مهاجر
۰/۱۲۶	۳	۰/۰۴۲	۱۵	۲. تنوع زیستگاهی گیاهی و جانوری تالاب امیرکلایه
۰/۱۴۳	۳	۰/۰۴۷	۱۷	۳. ارزش زیبایی‌شناسی تالاب امیرکلایه
۰/۰۹۵	۲	۰/۰۴۷	۱۷	۴. وسعت زیاد پهنه آبی تالاب
۰/۱۵۲	۳	۰/۰۵۰	۱۸	۵. استفاده از آب تالاب برای کشاورزی
۰/۱۳۵	۳	۰/۰۴۵	۱۶	۶. قابلیت‌های گردشگری تالاب
۰/۲۰۲	۴	۰/۰۵۰	۱۸	۷. رفع نیازهای معیشتی جوامع محلی
۰/۰۷۴	۲	۰/۰۳۷	۱۴	۸. تأمین بخشی از علوفه مورد نیاز دام‌های محلی
۰/۱۲۶	۳	۰/۰۴۲	۱۵	۹. زیستگاه پرندگان مهاجر
ضعف‌ها (W)				
۰/۷۸	۲	۰/۰۳۹	۱۴	۱. تداخل طرح هادی روستایی با محدوده تالاب و پناهگاه حیات وحش
۰/۱۶۹	۳	۰/۰۵۶	۲۰	۲. ناآگاهی از ارزش‌ها، کارکردها و تهدیدهای تالاب
۰/۱۱۴	۳	۰/۰۳۸	۱۶	۳. فقر اقتصادی جوامع محلی
۰/۱۱۲	۲	۰/۰۵۶	۲۰	۴. ناآشنایی ذی‌نفعان دستگاه‌های اجرایی و جوامع محلی با ضوابط و رژیم حقوقی تالاب امیرکلایه
۰/۱۶۹	۳	۰/۰۵۶	۲۰	۵. بی‌توجهی و تکیه بر دانش بومی
۰/۲۱۴	۴	۰/۰۵۳	۱۹	۶. کمبود آموزش‌های تسهیلگری به جوامع محلی
۰/۱۴۳	۳	۰/۰۴۷	۱۷	۷. تصرف اراضی حاشیه تالاب
۰/۱۴۳	۳	۰/۰۴۷	۱۷	۸. ساخت‌وساز غیرمجاز و تغییر کاربری اراضی
۰/۲۱۴	۴	۰/۰۵۳	۱۹	۹. صید و شکار غیرمجاز (نابودی ذخایر آبزیان بومی، کاهش تنوع زیستی)
۰/۱۳۵	۳	۰/۰۴۵	۱۶	۱۰. ورود انواع فاضلاب و آب‌شویی سموم از اراضی کشاورزی
۰/۱۳۵	۳	۰/۰۴۵	۱۶	۱۱. پمپاژ غیراصولی و غیرمجاز آب تالاب
۰/۰۷۸	۲	۰/۰۳۹	۱۴	۱۲. کمبود نیروهای حفاظتی
۲/۹۲		۱	۳۵۵	جمع کل

برای برنامه حفاظت و بهره‌برداری پایدار برپایه برنامه ارتباطات، آموزش، مشارکت و آگاهی‌افزایی (CEPA) در تالاب امیرکلایه شناسایی شد (جدول‌های ۱ و ۲). میانگین نمره نهایی ماتریس عوامل داخلی برنامه حفاظت و بهره‌برداری پایدار برپایه CEPA در تالاب امیرکلایه، ۲/۹۹ محاسبه شده است (بیشتر از ۲/۵) که نشان می‌دهد CEPA در بُعد عوامل داخلی موفق عمل می‌کند. میانگین نمره نهایی ماتریس عوامل

در ماتریس QSPM هیچ‌گاه به عوامل یادشده، ضریب جذابیت یکسان در یک ردیف داده نمی‌شود، بلکه این مقدار باید برای هر گزینه متفاوت با دیگری باشد (Shojae and Siahpush, 2012; Meshkini *et al.*, 2017) با این روش، همزمان راهبردهای مختلف بررسی و اولویت‌بندی می‌شوند.

۳. نتایج

ده قوت، سیزده ضعف، ده فرصت و دوازده تهدید

جدول ۲- ماتریس ارزیابی عوامل خارجی برنامه ارتباطات، آموزش، مشارکت و آگاهی افزایی (CEPA) تالاب امیرکلاهی

امتیاز وزن دار (W _i)	امتیاز وضع موجود	وزن نرمال شده	وزن	عوامل خارجی
فرصت‌ها (O)				
۰/۱۱۵	۳	۰/۰۳۸	۱۴	۱. بین‌المللی بودن تالاب و فرصت برای جذب سرمایه‌های خارجی از سازمان‌های بین‌المللی
۰/۱۵۷	۳	۰/۰۵۲	۱۹	۲. استفاده از الگوی کار مشارکتی و سیاست‌های تشویقی و انگیزشی برای مشارکت در تصمیم‌گیری‌ها
۰/۰۹۹	۲	۰/۰۴۹	۱۸	۳. آموزش‌های محیط زیستی برای جوامع محلی و دیگر ذی‌نفعان (دفع پسماند و مصرف کود و سموم کشاورزی)
۰/۰۹۹	۲	۰/۰۴۹	۱۸	۴. آموزش‌های به‌روز در سازمان‌های اجرایی ذی‌نفع
۰/۰۸۲	۲	۰/۰۴۱	۱۵	۵. استفاده از مسئولان متخصص و تأثیرگذار در مدیریت تالاب
۰/۰۸۲	۲	۰/۰۴۱	۱۵	۶. تحقیقات اکولوژیکی و ارزیابی ذخایر آبزیان بومی
۰/۰۸۲	۲	۰/۰۴۱	۱۵	۷. توسعه گردشگری سازگار با تالاب
۰/۰۷۷	۲	۰/۰۳۸	۱۴	۸. تعیین سازوکار مشخص برای سرمایه‌گذاری بخش خصوصی
۰/۱۴۰	۳	۰/۰۴۶	۱۷	۹. تصویب قوانین مرتبط با مدیریت زیست‌بومی و تعیین حقایق‌های زیست‌محیطی در برنامه ششم توسعه
۰/۱۴۰	۳	۰/۰۴۶	۱۷	۱۰. تخصیص بودجه‌های مرتبط با حفاظت تالاب‌ها
تهدیدها (T)				
۰/۱۰۴	۲	۰/۰۵۲	۱۹	۱. بخشی‌نگری سازمان‌های ذی‌نفع
۰/۰۹۹	۲	۰/۰۴۹	۱۸	۲. تخصیص نیافتن اعتبارات کافی و تجهیزات آموزشی برای تالاب
۰/۰۹۹	۲	۰/۰۴۹	۱۸	۳. نبود نظارت اصولی و صحیح بر اجرای قوانین
۰/۰۴۲	۱	۰/۰۴۲	۱۶	۴. توجه ناکافی رسانه‌ها به موضع تالاب
۰/۱۰۴	۲	۰/۰۵۲	۱۹	۵. به‌روز نرساندن و صراحت نداشتن قوانین مرتبط با بهره‌برداری تالاب‌ها (مانند جرائم و مشارکت مردمی)
۰/۰۷۷	۲	۰/۰۳۸	۱۴	۶. ورود گونه‌های غیربومی
۰/۱۳۲	۳	۰/۰۴۴	۱۶	۷. ضعف فرهنگ محیط‌زیستی در زمینه حفاظت از تالاب‌ها
۰/۰۸۸	۲	۰/۰۴۴	۱۶	۸. نبود کارگروه تخصصی مدیریت تالاب با حضور ذی‌نفعان
۰/۰۴۱	۱	۰/۰۴۱	۱۵	۹. تخصیص نیافتن حقایق زیست‌محیطی توسط وزارت نیرو
۰/۰۴۶	۱	۰/۰۴۶	۱۷	۱۰. نبود برنامه طرح جامع مدیریت تالاب
۰/۰۸۸	۲	۰/۰۴۴	۱۶	۱۱. تغییرات اقلیمی و کاهش عمق تالاب
۰/۰۱۹	۴	۰/۰۴۹	۱۸	۱۲. تضاد منافع جوامع محلی با برخی از سازمان‌های ذی‌نفع و بی‌اعتمادی بین آنها
۲/۱۹		۱	۳۶۴	جمع کل

(جدول ۳).

۴. بحث و نتیجه‌گیری

راهبرد مشارکت پایدار ذی‌نفعان و جوامع محلی در حفاظت و بهره‌برداری پایدار از تالاب (ST₁) در اولویت اول، و ایجاد تعامل بین سازمان‌ها و

خارجی ۲/۱۹ است که بیانگر آن است که برنامه CEPA در خصوص استفاده از فرصت‌ها و مقابله با تهدیدها و از بُعد عوامل خارجی دچار ضعف است.

با توجه به ماتریس‌های عوامل داخلی و خارجی، چهارده راهبرد برای تالاب امیرکلاهی تعیین شد

راهبردها

- ST₁: مشارکت پایدار ذی‌نفعان و جوامع محلی در حفاظت و بهره‌برداری پایدار از تالاب
- ST₂: اطلاع‌رسانی از طریق ابزارهای ارتباط جمعی و شبکه‌های اجتماعی
- ST₃: برگزاری دوره‌های آموزشی برای جوامع محلی و مسئولان دستگاه‌های اجرایی برای آشنایی با ارزش‌ها و کارکردهای تالاب
- ST₄: ایجاد زیرساخت‌های مرتبط با گردشگری به‌عنوان معیشت جایگزین و پایدار جوامع محلی
- ST₅: ایجاد تعامل بین سازمان‌ها و دستگاه‌های اجرایی و جوامع محلی از طریق تدوین برنامه مدیریت تالاب برای آشنایی با رژیم حقوقی تالاب
- ST₆: مشارکت دادن سمن‌ها در برنامه‌های مدیریتی تالاب
- ST₇: استفاده از ظرفیت‌های کنوانسیون رامسر در اجرای برنامه‌های جلب مشارکت عمومی در برگزاری جشنواره‌ها
- ST₈: رفع تعارض و هدایت کاربری‌های اراضی به‌سمت الگوی پایدار سازگار و بوم‌محور
- ST₉: جذب سرمایه برای ایجاد اشتغال و اجتناب از اقتصاد تک‌محصولی کشاورزی
- ST₁₀: افزایش درآمد جوامع محلی حاشیه تالاب از طریق اعمال سیاست‌های مالی و دانش‌محور
- ST₁₁: تعیین و حفظ محدوده و حریم تالاب
- ST₁₂: مشارکت جوامع محلی در تصمیم‌گیری‌ها
- ST₁₃: تأمین و پایداری معیشت در جوامع محلی
- ST₁₄: تخصیص اعتبارات کافی برای افزایش نیروی انسانی و امکانات حفاظتی

در تمام سطوح توسعه سیاست، برنامه‌ریزی و اجرای کنوانسیون رامسر و ظرفیت‌سازی فردی، سازمانی و اجتماعی برای مردم با مسئولیت مستقیم اجرای کنوانسیون رامسر (Ramsar Convension, 2015) را می‌توان رویکرد کنوانسیون رامسر در زمینه راهبردهای به‌دست‌آمده در این تحقیق دانست.

در زمینه چشم‌انداز برنامه CEPA راهبردهای مشارکتی باید در جهت تغییر شیوه‌های نادرست بهره‌برداری از تالاب عمل کنند و بر مبنای استفاده پایدار از تالاب به فعالیت بپردازند. مطابق هدف برنامه CEPA برای تالاب امیرکلاویه، توسعه همکاری مراجع ذی‌صلاح موجب توانمندسازی آنها در به عهده گرفتن مسئولیت تصمیم‌گیری می‌شود. توانمندسازی از طریق ارتباطات با ذی‌نفعان سبب اجماع، تصمیم‌گیری، ریسک‌پذیری و همراهی می‌شود. برای ایجاد تعهد و اعتماد باید وقت صرف شود تا به همکاری میان جوامع، سازمان‌های دولتی، کسب‌وکارهای مرتبط با محیط‌زیست بینجامد (Sebastiá-Frasquet, 2014).

دستگاه‌های اجرایی و جوامع محلی از طریق تدوین برنامه مدیریت تالاب برای آشنایی با رژیم حقوقی تالاب (ST₅) در اولویت دوم قرار دارند.

چشم‌انداز برنامه CEPA برای تالاب امیرکلاویه، زیست‌بومی پایدار است که با مشارکت و تعامل ذی‌نفعان آموزش‌دیده و آگاه به خطرهای تهدیدکننده تالاب مورد بهره‌برداری خردمندانه قرار گیرد و ارزش‌های آن ارج نهاده شده و حفاظت شود. هدف این برنامه، حفاظت و بهره‌برداری پایدار از تالاب امیرکلاویه با اقدامات آگاهی‌افزایی ذی‌نفعان از طریق آموزش، جلب مشارکت و ارتباطات سازنده با در نظر گرفتن منافع آنهاست.

اهداف برنامه CEPA مطابق کنوانسیون رامسر برای دوره ۲۰۲۴-۲۰۱۶ دربرگیرنده نه هدف است که این اهداف دامنه گسترده‌ای از گروه‌های مرتبط با CEPA را شامل می‌شود (Ramsar Convension, 2015). از جمله این اهداف، ایجاد و پشتیبانی سازوکارهایی برای اطمینان از مشارکت ذی‌نفعان چندگانه در مدیریت تالاب، وارد کردن برنامه CEPA

تحلیل راهبردی برنامه CEPA تالاب امیرکلايه...

جدول ۴- ماتریس برنامه‌ریزی کمی (QSPM) راهبردهای CEPA تالاب امیرکلايه

St ₁₄	St ₁₃	St ₁₂	St ₁₁	St ₁₀	St ₉	St ₈	St ₇	St ₆	St ₅	St ₄	St ₃	St ₂	St ₁	عوامل اصلی موفقیت
$TAS = W_i \times A_s$														
قوت‌ها														
۰/۱۴۱		۰/۱۴۱		۰/۱۴۱	۰/۱۴۱		۰/۱۸۸	۰/۰۹۴	۰/۰۹۴	۰/۱۴۱	۰/۱۸۸	۰/۱۸۸	۰/۰۹۴	۱. تنوع گونه‌ای
۰/۱۲۶					۰/۱۲۶		۰/۱۶۸	۰/۰۸۴	۰/۱۲۶	۰/۱۲۶	۰/۱۲۶	۰/۱۶۸	۰/۰۸۴	۲. تنوع زیستگاهی
۰/۱۴۱		۰/۰۹۴		۰/۱۸۸	۰/۱۸۸		۰/۱۴۱		۰/۰۹۴	۰/۰۹۴	۰/۰۹۴	۰/۱۸۸	۰/۰۹۴	۳. ارزش زیبایی‌شناسی
۰/۱۴۱			۰/۰۹۴		۰/۰۹۴	۰/۰۹۴	۰/۱۴۱	۰/۰۹۴		۰/۱۴۱	۰/۰۹۴		۰/۰۹۴	۴. وسعت زیاد پهنة آبی تالاب
	۰/۰۵	۰/۱		۰/۱			۰/۱۵	۰/۱۳۵	۰/۱	۰/۱	۰/۱۵		۰/۱۵	۵. استفاده از آب کشاورزی
۰/۱۳۵	۰/۱۳۵		۰/۰۹	۰/۱۳۵	۰/۱۸		۰/۱۸	۰/۱	۰/۱۸	۰/۱۳۵	۰/۱۳۵	۰/۱۳۵	۰/۱۳۵	۶. قابلیت‌های گردشگری
	۰/۲	۰/۲	۰/۱	۰/۲	۰/۲۰	۰/۱	۰/۲			۰/۱۵	۰/۱		۰/۲	۷. رفع نیازهای معیشتی
	۰/۱۱۱	۰/۰۷۴		۰/۰۳۷	۰/۱۴۸			۰/۰۸۴			۰/۱۱۱		۰/۱۱۱	۸. تأمین بخشی از علوفه
۰/۱۲۶	۰/۱۶۸			۰/۱۲۶	۰/۱۶۸				۰/۱۶۸	۰/۱۲۶	۰/۰۴۲	۰/۱۶۸	۰/۰۴۲	۹. زیستگاه پرندگان مهاجر
۰/۸۱	۰/۶۶۴	۰/۶۰۹	۰/۲۸۴	۰/۹۲۷	۱/۲۴۵	۰/۱۹۴	۱/۱۶۸	۰/۵۹۱	۰/۷۶۲	۱/۰۱۳	۱/۰۴	۰/۹۴۷	۱/۰۰۴	جمع
ضعف‌ها														

St ₁₄	St ₁₃	St ₁₂	St ₁₁	St ₁₀	St ₉	St ₈	St ₇	St ₆	St ₅	St ₄	St ₃	St ₂	St ₁	عوامل اصلی موفقیت
$TAS = W_i \times As$														
			۰/۱۵۶	۰/۰۳۹	۰/۰۷۸	۰/۱۵۶			۰/۱۵۶				۰/۰۷۸	۱. تداخل طرح هادی روستایی
	۰/۰۵۶	۰/۲۲۴	۰/۱۱۲	۰/۰۵۶	۰/۱۶۸	۰/۱۱۲	۰/۲۲۴	۰/۱۶۸	۰/۲۲۴	۰/۱۱۲	۰/۱۶۸	۰/۱۶۸	۰/۲۲۴	۲. کمبود آگاهی
	۰/۱۵۲	۰/۱۱۴	.	۰/۱۱۴	۰/۱۵۲	۰/۰۷۶				۰/۱۵۲			۰/۱۵۲	۳. فقر اقتصادی
۰/۱۶۸	۰/۰۵۶	۰/۲۲۴	۰/۱۶۸	۰/۱۶۸	۰/۲۲۴	۰/۱۶۸	۰/۲۲۴	۰/۱۶۸	۰/۲۲۴		۰/۲۲۴	۰/۱۶۸	۰/۱۶۸	۴. ناآشنایی ذینفعان
	۰/۱۶۸	۰/۱۶۸		۰/۱۶۸	۰/۲۲۴		۰/۲۲۴	۰/۱۶۸	۰/۲۲۴		۰/۰۵۶		۰/۲۲۴	۵. بی‌توجهی و تکیه بر دانش بومی
	۰/۰۵۳	۰/۲۱۲		۰/۰۵۳	۰/۱۵۹		۰/۲۱۲	۰/۲۱۲	۰/۱۰۶			۰/۱۵۹	۰/۲۱۲	۶. کمبود آموزش‌های تسهیلگری
	۰/۱۸۸	۰/۱۴۱	۰/۱۴۱		۰/۱۸۸	۰/۱۴۱		۰/۰۹۴	۰/۱۸۸		۰/۱۴۱	۰/۱۴۱	۰/۰۹۴	۷. تصرف اراضی حاشیه تالاب
	۰/۱۴۱	۰/۱۴۱	۰/۱۸۸			۰/۱۴۱			۰/۰۹۴	۰/۱۴۱	۰/۱۴۱	۰/۰۴۷	۰/۰۹۴	۸. ساخت‌وساز غیرمجاز
	۳/۸۱۲	۲/۸۵۹		۱/۹۰۶				۲/۸۵۹	۲/۸۵۹	۰/۹۵۳	۲/۸۵۹	۱/۹۰۶	۳/۸۱۲	۹. صید و شکار
	۰/۱۳۵	۰/۰۹		۰/۱۳۵	۰/۰۴۵			۰/۰۹	۰/۰۹	۰/۱۳۵				۱۰. ورود انواع فاضلاب
	۰/۱۳۵	۰/۰۹		۰/۰۹	۰/۱۸			۰/۰۹	۰/۰۹	۰/۰۹			۰/۱۳۵	۱۱. پمپاژ غیراصولی آب
۰/۱۵۶			۰/۱۱۷		۰/۱۱۷	۰/۰۷۸			۰/۰۷۸				۰/۱۱۷	۱۲. کمبود

St ₁₄	St ₁₃	St ₁₂	St ₁₁	St ₁₀	St ₉	St ₈	St ₇	St ₆	St ₅	St ₄	St ₃	St ₂	St ₁	عوامل اصلی موفقیت
$TAS = W_i \times As$														
														نیروهای حفاظتی
-/۳۲۴	۴/۸۹۶	۴/۲۶۳	-/۸۸۲	۳/۰۴۱	۱/۵۳۵	-/۸۷۲	-/۸۸۴	۳/۸۴۹	۴/۴۳۹	۱/۴۹۳	۳/۵۸۹	۲/۵۸۹	۵/۴۹	جمع
فرصت‌ها														
-/۱۵۲	-/۱۵۲	-/۱۱۴		-/۰۷۶	-/۱۵۲		-/۱۵۲	-/۱۱۴	-/۰۷۶	-/۱۱۴	-/۰۷۶	-/۱۱۴	-/۰۷۸	۱. بین‌المللی بودن تالاب
-/۲۰۸	-/۰۵۲	-/۲۰۸	-/۱۵۶	-/۲۰۸	-/۱۵۶	-/۱۰۴	-/۲۰۸	-/۲۰۸	-/۱۰۴	-/۱۵۶	-/۱۰۴	-/۱۵۶	-/۲۰۸	۲. استفاده از الگوی کار مشارکتی
	-/۰۹۸	-/۱۹۶		-/۰۹۸	-/۰۹۸		-/۱۹۶	-/۱۴۷	-/۰۹۸	-/۱۴۷	-/۰۹۸	-/۱۹۶	-/۱۹۶	۳. آموزش‌های محیط زیستی
	-/۰۴۹	-/۱۹۶		-/۰۹۸	-/۱۴۷	-/۱۴۷	-/۱۹۶	-/۱۹۶	-/۱۴۷	-/۰۹۸	-/۱۹۶		-/۱۹۶	۴. آموزش‌های به‌روز
	-/۱۲۳	-/۱۲۳	-/۱۲۳	-/۱۶۴	-/۱۲۳	-/۱۲۳	-/۱۲۳	-/۱۲۳	-/۱۲۳	-/۱۲۳	-/۱۲۳	-/۱۶۴	-/۱۶۴	۵. استفاده از مسئولان متخصص
		-/۰۸۲		-/۱۲۳	-/۱۲۳		-/۱۶۴		-/۰۸۲	-/۱۲۳	-/۰۸۲	-/۱۲۳	-/۱۶۴	۶. اجرای تحقیقات
	-/۱۲۳	-/۱۲۳	-/۱۲۳	-/۱۶۴	-/۱۶۴	-/۰۸۲	-/۱۶۴		-/۰۸۲	-/۱۶۴	-/۱۲۳	-/۱۲۳	-/۱۶۴	۷. توسعه گردشگری
-/۱۱۴	-/۱۵۲	-/۰۷۶	-/۰۷۶	-/۱۵۲	-/۱۵۲		-/۱۱۴		-/۱۱۴	-/۱۱۴	-/۰۷۶	-/۱۵۲	-/۱۱۴	۸. تعیین سازوکار مشخص برای سرمایه‌گذاری
	-/۱۳۸	-/۱۳۸	-/۰۹۲	-/۱۳۸	-/۱۸۴				-/۱۸۴	-/۱۳۸	-/۱۸۴	-/۱۳۸	-/۱۳۸	۹. تصویب قوانین مرتبط

St ₁₄	St ₁₃	St ₁₂	St ₁₁	St ₁₀	St ₉	St ₈	St ₇	St ₆	St ₅	St ₄	St ₃	St ₂	St ₁	عوامل اصلی موفقیت
$TAS = W_i \times As$														
۰/۱۸۴	۰/۱۳۸		۰/۱۳۸	۰/۱۸۴	۰/۱۸۴	۰/۱۳۸	۰/۱۸۴	۰/۱۳۸	۰/۱۸۴	۰/۱۸۴	۰/۱۸۴	۰/۱۳۸	۰/۱۳۸	۱۰. تخصیص بودجه
۰/۴۵	۱/۲۹	۱/۲۵۶	۰/۷۰۸	۱/۴۰۵	۱/۴۸۳	۰/۵۹۴	۱/۶۳۹	۰/۹۲۶	۱/۱۱۲	۱/۴۸۶	۱/۲۸۷	۱/۳۴۷	۱/۵۵۸	جمع
تهدیدها														
			۰/۱۵۶	۰/۱۵۶	۰/۱۵۶	۰/۱۵۶			۰/۲۰۸	۰/۱۵۶	۰/۱۰۴	۰/۱۰۴	۰/۱۵۶	۱. بخشی نگری سازمان های ذی نفع
۰/۱۰۴	۰/۰۹۸	۰/۱۴۷	۰/۱۴۷		۰/۱۹۶	۰/۱۴۷	۰/۱۹۶	۰/۱۹۶	۰/۰۹۸	۰/۱۴۷	۰/۱۹۶	۰/۱۴۷	۰/۱۹۶	۲. تخصیص نیافتن اعتبارات کافی
۰/۱۴۷	۰/۰۹۸	۰/۱۴۷	۰/۱۹۶	۰/۱۴۷	۰/۱۴۷	۰/۱۴۷	۰/۰۹۸	۰/۱۴۷	۰/۱۹۶	۰/۱۴۷		۰/۱۹۶	۰/۱۹۶	۳. نبود نظارت اصولی و صحیح بر اجرای قوانین
		۰/۱۲۶		۰/۱۲۶	۰/۰۸۴		۰/۱۶۸	۰/۰۸۴	۰/۰۸۴	۰/۰۸۴	۰/۰۸۴	۰/۱۶۸	۰/۰۸۴	۴. توجه ناکافی رسانه ها به موضع تالاب
	۰/۱۵۶	۰/۱۵۶	۰/۲۰۸		۰/۲۰۸	۰/۱۵۶	۰/۱۵۶	۰/۱۵۶	۰/۲۰۸			۰/۲۰۸	۰/۲۰۸	۵. به روز نرساندن و صراحت نداشتن قوانین
۰/۱۰۴	۰/۱۳۲						۰/۱۱۴				۰/۱۱۴	۰/۱۱۴	۰/۰۳۸	۶. ورود گونه های غیربومی
	۰/۰۴۴	۰/۱۳۲	۰/۱۳۲		۰/۱۷۶	۰/۸۸	۰/۱۷۶		۰/۰۸۸	۰/۱۳۲	۰/۱۷۶	۰/۱۷۶	۰/۱۷۶	۷. ضعف فرهنگ
	۰/۰۴۴	۰/۱۳۲	۰/۱۳۲		۰/۱۷۶	۰/۱۳۲	۰/۱۳۲		۰/۱۳۲	۰/۱۳۲			۰/۱۷۶	۸. نبود کار گروه

St ₁₄	St ₁₃	St ₁₂	St ₁₁	St ₁₀	St ₉	St ₈	St ₇	St ₆	St ₅	St ₄	St ₃	St ₂	St ₁	عوامل اصلی موفقیت
$TAS = W_i \times As$														
														تخصصی
۰/۰۸۸					۰/۱۶۴			۰/۱۲۳	۰/۱۲۳	۰/۱۲۳	۰/۱۲۳		۰/۰۸۲	۹. تأمین نشدن حقایق زیست محیطی
	۰/۱۸۴	۰/۱۸۴	۰/۱۳۸		۰/۱۸۴	۰/۱۳۸	۰/۱۸۴	۰/۱۳۸	۰/۱۸۴	۰/۱۳۸			۰/۱۸۴	۱۰. نبود برنامه طرح جامع
۰/۰۹۲					۰/۱۳۲				۰/۰۸۸				۰/۰۸۸	۱۱. تغییرات اقلیمی
	۰/۱۹۶	۰/۱۹۶	۰/۱۴۷		۰/۱۹۶	۰/۱۴۷	۰/۰۹۸	۰/۱۴۷	۰/۷۰۸	۰/۱۴۷			۰/۱۹۶	۱۲. تضاد منافع
۰/۵۳۵	۱/۱۲۹	۱/۲۲۵	۱/۲۵۶		۱/۸۱۹	۱/۱۱۱	۱/۳۲۲	۰/۹۹۱	۱/۳۷۲	۱/۲۲	۰/۷۵۳	۱/۲۹۷	۱/۷۸	جمع
۲/۱۹	۷/۷۶	۷/۳۴	۳/۱۳	۵/۷۰۴	۶/۰۸۲	۲/۷۷۱	۵/۰۱۳	۶/۳۵۷	۸/۰۲۱	۴/۹۴۸	۶/۶۶۹	۶/۱۳۴	۹/۸۳۲	مجموع نمره جذابیت راهبردها

جدول ۵- اولویت‌بندی راهبردها براساس جذابیت

اولویت براساس جذابیت	راهبردها	نمره جذابیت راهبردها
۱	ST ₁ : مشارکت پایدار ذی‌نفعان و جوامع محلی در حفاظت و بهره‌برداری پایدار از تالاب	۹/۸۳۲
۲	ST ₅ : ایجاد تعامل بین سازمان‌ها و دستگاه‌های اجرایی و جوامع محلی از طریق تدوین برنامه مدیریت تالاب برای آشنایی با رژیم حقوقی تالاب	۸/۰۲۱
۳	ST ₁₃ : تأمین و پایداری معیشت در جوامع محلی	۷/۷۶
۴	ST ₁₂ : مشارکت جوامع محلی در تصمیم‌گیری‌ها	۷/۳۴
۵	ST ₃ : برگزاری دوره‌های آموزشی برای جوامع محلی و مسئولان دستگاه‌های اجرایی برای آشنایی با ارزش‌ها و کارکردهای تالاب	۶/۶۶۹
۶	ST ₆ : مشارکت دادن سمن‌ها در برنامه‌های مدیریتی تالاب	۶/۳۵۷
۷	ST ₂ : اطلاع‌رسانی از طریق ابزارهای ارتباط جمعی و شبکه‌های اجتماعی	۶/۱۳۴
۸	ST ₉ : جذب سرمایه برای ایجاد اشتغال و اجتناب از اقتصاد تک‌محصولی کشاورزی	۶/۰۸۲
۹	ST ₁₀ : افزایش درآمد جوامع محلی حاشیه تالاب از طریق اعمال سیاست‌های مالی و دانش‌محور	۵/۷۰۴
۱۰	ST ₇ : استفاده از ظرفیت‌های کنوانسیون رامسر در اجرای برنامه‌های جلب مشارکت عمومی در برگزاری جشنواره‌ها	۵/۰۱۳
۱۱	ST ₄ : ایجاد زیرساخت‌های مرتبط با گردشگری به‌عنوان معیشت جایگزین و پایدار جوامع محلی	۴/۹۴۸
۱۲	ST ₁₁ : تعیین و حفظ محدوده و حریم تالاب	۳/۱۳
۱۳	ST ₈ : رفع تعارض و هدایت کاربری‌های اراضی به سمت الگوی پایدار سازگار و بوم‌محور	۲/۷۷۱
۱۴	ST ₁₄ : تخصیص اعتبارات کافی برای افزایش نیروی انسانی و امکانات حفاظتی	۲/۱۹

تالاب و ایجاد انگیزه و مهارت‌های لازم برای حفاظت دارد.

موفقیت هر گونه راهبرد حفاظت تالاب، مستلزم استفاده مؤثر از ابزارهایی است که حمایت مردم را در پی داشته باشد. CEPA ابزاری است که ذی‌نفعان چندگانه را برای برنامه‌ریزی و اجرای راهبردهای حفاظت تالاب به‌طور مؤثر مدیریت می‌کند. با مدیریت درست این فرایندها، احساس مالکیت مردم برانگیخته می‌شود و حل مشکلات و عملکردها به‌طور پایدار و دائمی ادامه می‌یابد. جعفری و ارززاده (۱۳۹۰) حضور جوامع محلی با انگیزه مشارکت در اجرای طرح‌های حفاظتی را مهم دانسته‌اند. در صورت آمادگی مردم برای تغییرات داوطلبانه، از CEPA می‌توان به‌منزله ابزار به‌تنهایی استفاده کرد، اما اغلب

عملکرد CEPA بر حصول نتایج مثبت در حفاظت تالاب امیرکلايه تأثیر بسزایی دارد. برنامه‌ریزی CEPA از ابتدا به‌مثابه بخشی جدایی‌ناپذیر در دستیابی به موفقیت در اهداف حفاظت تالاب بسیار کمک خواهد کرد. در نهایت از طریق روابط کاری مشارکتی بین سازمان‌های دارای منافع مشترک کاری، مهارت‌های مختلف، ایده‌ها، پشتیبانی مالی و فنی برای حفظ تالاب به اشتراک گذاشته شده و هدف CEPA یعنی ارتقای آگاهی ذی‌نفعان در مورد ارزش‌ها و کارکردهای تالاب و ایجاد توانمندی‌ها و مهارت‌های لازم آنها به‌منظور کسب انگیزه برای مشارکت در مدیریت و بهره‌برداری پایدار از تالاب برآورده می‌شود. آموزش کارکرد اساسی در توسعه درک، تصریح ارزش‌ها، توسعه نگرش‌های مربوط به

همراه با ابزارهای دیگر استفاده می‌شود و مانند پشتیبان عمل می‌کند. اهداف CEPA تداوم مشارکت دست‌اندرکاران، اجرای اقدامات مربوط به افزایش و ارتقای آگاهی، آموزش و مشارکت، تقویت ارتباطات بین‌بخشی و همکاری سازمان‌ها و ایجاد ظرفیت‌های فردی و جمعی در مردم برای افزایش مسئولیت‌پذیری در حفاظت و بهره‌برداری خردمندانه از تالاب‌ها و تقویت مدیریت یکپارچه تالاب‌ها را در بر می‌گیرد. بنابراین هدف CEPA در تالاب امیرکلیه با راهبردهای جلب مشارکت ذی‌نفعان و ارتباطات سازنده با در نظر گرفتن منافع آنها به منظور حفاظت و بهره‌برداری پایدار از تالاب محقق می‌شود. ارتباطات به بیان ساده به در میان گذاشتن و تقسیم اشاره دارد. اما پرداختن به این مفهوم و نگاه به نقایص عملکردی حال حاضر در حوزه مدیریت نشان می‌دهد که هر علت ریشه‌ای ممکن است چند تأثیر بر اکوسیستم تالاب و شرایط مدیریتی حاکم بر آن و همچنین بر جوامع محلی و بومی داشته باشد و از سوی دیگر می‌تواند بیانگر ناکارآمدی ارتباط مؤثر سازمان‌های ذی‌ربط با یکدیگر باشد و تعاملات ناپایدار سازمان‌های ذی‌ربط و جامعه محلی را سبب شود.

مشارکت‌پذیر فراهم کند، باید در استقرار با توجه به ظرفیت‌های واقعی آن جامعه صورت گیرد. اطمینان از تداوم مشارکت ذی‌نفعان در حفاظت و بهره‌برداری خردمندانه از تالاب‌ها و تقویت مدیریت یکپارچه آن از اهداف اصلی CEPA است، فرایند مدیریت یکپارچه زمان‌بر است بر این اساس برنامه CEPA بر حفظ و ارتقای سطح مشارکت می‌تواند مؤثر باشد. مدیریت مشارکتی مجموعه‌ای از دستورات عمل‌ها و پروتکل‌هاست که موجب درک عوامل و شرایطی می‌شود که افزایش روابط و همکاری بین نهادها و بخش‌های مختلف برای تبادل اطلاعات و دانش را در پی دارد و در نهایت، بر توانمندسازی جوامع محلی در راستای رفتارهای مدنی افراد و حمایت‌های اجتماعی به سلامت اجتماعی و افزایش تاب‌آوری در مقابل معضلات زیست‌محیطی و ملاحظات آن اثربخش است. باید گفت مدیریت محیط زیست با رویکرد مشارکتی و به‌کارگیری جوامع محلی متضمن پایداری محیطی است (Hejazi and Arabi, 2000)؛ بنابراین به منظور توسعه ظرفیت‌ها به‌عنوان نقاط قوت برای دستیابی به اهداف برنامه CEPA باید برنامه‌ریزی راهبردی با رویکرد مشارکتی تدوین شود تا ضمن افزایش احساس تعلق و مالکیت در افراد ذی‌نفع در مورد تالاب، بتوان از ظرفیت‌های موجود و تقویت ظرفیت‌ها برای جبران ضعف‌ها استفاده کرد.

همراه با ابزارهای دیگر استفاده می‌شود و مانند پشتیبان عمل می‌کند. اهداف CEPA تداوم مشارکت دست‌اندرکاران، اجرای اقدامات مربوط به افزایش و ارتقای آگاهی، آموزش و مشارکت، تقویت ارتباطات بین‌بخشی و همکاری سازمان‌ها و ایجاد ظرفیت‌های فردی و جمعی در مردم برای افزایش مسئولیت‌پذیری در حفاظت و بهره‌برداری خردمندانه از تالاب‌ها و تقویت مدیریت یکپارچه تالاب‌ها را در بر می‌گیرد. بنابراین هدف CEPA در تالاب امیرکلیه با راهبردهای جلب مشارکت ذی‌نفعان و ارتباطات سازنده با در نظر گرفتن منافع آنها به منظور حفاظت و بهره‌برداری پایدار از تالاب محقق می‌شود. ارتباطات به بیان ساده به در میان گذاشتن و تقسیم اشاره دارد. اما پرداختن به این مفهوم و نگاه به نقایص عملکردی حال حاضر در حوزه مدیریت نشان می‌دهد که هر علت ریشه‌ای ممکن است چند تأثیر بر اکوسیستم تالاب و شرایط مدیریتی حاکم بر آن و همچنین بر جوامع محلی و بومی داشته باشد و از سوی دیگر می‌تواند بیانگر ناکارآمدی ارتباط مؤثر سازمان‌های ذی‌ربط با یکدیگر باشد و تعاملات ناپایدار سازمان‌های ذی‌ربط و جامعه محلی را سبب شود.

اجرای جامع هر راهبرد به‌طوری که مشارکت جوامع بومی و محلی را به‌عنوان جامعه مسئول و

References

Abedi, T., Jensi, Z., 2020. Investigating the Factors Influencing Wetland Degradation According to CEPA Decision Support Criteria by Fuzzy Delphi Approach (Case Study: Amir Kalayeh Wetland, Gilan Province), *Journal of Environmental Science Studies* 5(2), 2589-2596.

Abedinzadeh, N., Abedinzadeh, F., Abedi, T., 2011. Study of Strategic Factors of Rasht City

Solid Waste Management by SWOT Method and QSPM Matrix Formation. *Journal of Environmental Studies* 37(57), 1-12.

Ashori, A., Abdos, A., 2012. Important wetland habitats of Gilan water birds, Department of Environment, Gilan Province. 233 p. (In Persian)

Biglar Fadafen, M., Danehkar, A., 2018. Ulmagol wetland integrated management solutions for wetland restoration. *Wetland Ecobiology* 9(4), 5-

22.

Conservation of Iranian wetlands project. 2019. Concepts, Framework and Strategies of Communication Education, Participation and Awareness Raising Plan (CEPA), Department of Environment. 88 p. (In Persian)

Farrokhian, F., Hardanian, N., Dashti, S., 2015. Ecotourism Development Strategies of Shadegan International Wetland based on SWOT Technique. *Wetland Ecobiology* 7(2), 23-32.

Foladi, M., Mahdavi, R., Rezaei, M., Moslemi, H., 2020. Wetland Management Strategies with Emphasis on Water Resources Using, SWOT and WASPAS Models. *Ecohydrology* 7(1), 165-172.

Gazabizadeh, M., Sabzghabaei, G., Dashti, S., 2019. Analysis and Evaluation of Hour-Al-Azim Wetland Conservation Strategies Using SWOT and QSPM Matrix. *Scientifics Journal of Agriculture* 41(4), 45-59.

Ghaed Rahmati, S., Khavarian, A., 2016. Strategic Planning for Tourism Development in Yazd City, Using Meta-SWOT Model. *Journal of Spatial Planning* 20(1), 179-206.

Hejazi, S.Y., Arabi, F., 2000. Factors Affecting on Public Participation of Non- Governmental Organizations (NGOs) in Environmental Conservation. *Journal of Environmental Studies* 34(47), 99-106.

Hesselink, F., Goldstein, W., Kempen, P.P., Garnett, T., Dela, J., 2007. Communication, Education and Public Awareness (CEPA). IUCN Publication. 308 p.

Hoveidi, H., Nasehi, S., Imanpour Namin, A., Nohegar, A., 2019. Strategic Planning, Based on Environmental Spatial Assessment, Using SWOT and GIS to Locate Sustainable Industrial Areas (Case Study: Tehran Province). *Pollution* 5(3), 569-583.

Jaafari, S., Sakieh, Y., Dejkam, S., AlavianPetrudi, S., Yaghubzadeh, M., Danehkar, A., 2013. Developing of management strategies for conservation of Miankaleh wetland by using SWOT analysis. *Wetland Ecobiology* 5(2), 5-18.

Jaafari, Sh., Arazzade, Y., 2011. Strategic management factors for the protection of Anzali wetland by SWOT method. *Wetland Ecobiology* 3(10), 37-46.

Karbasi A. Monavari M. Mokoei R. 2010. Strategic Management in Environmental Science. Shahr Ashoob publication, 264 p.

Meshkini A. Movahed A. Ahmadifard N. 2017. Evaluating Policy of Regeneration in Urban Distressed Texture Using SWOT and QSPM Matrices (Case Study: Region 12 of Tehran Metropolis). *Geographical Urban Planning Research* 4(4), 549-568.

Modaberi, H., Shokoohi, A., 2020. Determining the Environmental Water Needs of Amirkalayah Wetland Based on a Holistic Approach Regarding Contradiction between the Water Use for Agriculture and for Wetland Conservation. *Iran-Water Resources Research* 16(3), 282-305.

Mohammadizadeh, M., Karbasi, M., Sahebi, M., 2013. Environmental management of Hashilan wetland. *Environmental Science and Bioengineering* 57, 14-27.

Navarro-Martínez, Z.M., Crespo, C.M., Hernandez-Fernandez, L., Ferro-Azcona, H., Gonzalez-Díaz, S.P., McLaughlin R. J. 2020. Using SWOT analysis to support biodiversity and sustainable tourism in Caguanes National Park, Cuba. *Ocean and Coastal Management* 193, 105188.

Ramsar Convension, 2015. The Ramsar Convention's Programme on communication, capacity building, education, participation and awareness (CEPA) 2016-2024. Adopted by the 12th Meeting of the Conference of the Parties at Punta del Este, Uruguay, through Resolution XII.9.

Ramsar Convention Secretariat. 2010. Wetland CEPA (Handbook 6). Ramsar Handbooks 4th editions. 46 p.

Sebastiá-Frasquet, M.T., Altur, V., Sanchis, J.A., 2014. Wetland Planning: Current Problems and Environmental Management Proposals at Supra-Municipal Scale (Spanish Mediterranean Coast). *Water* 6, 620-641.

- Shojae, M., Siahpush, M., 2012, Strategy Formulation for Gohar Shafa Medical Equipment Company with Quantitative Strategic Planning Matrix (QSPM), Journal of Management and Development Process 24(1), 127.
- Tarazkar, M., Zibaei, M., Soltani, Gh., 2016. Identification and Ranking of Reviving Strategies for BakhteganWetland Using Fuzzy-TOPSIS. Wetland Ecobiology 8(1), 21-38.
- Zarei, M., Zakeri, M., Bahadori, M., Bahadori, Z., 2018. Ecological Capacities and Introduction of an Ecotourism Development strategy for Azini Wetland Mangrove Forests Based on SWOT Model. Wetland Ecobiology 10(1), 95-108.